

14. - 15. august 2020 Paide

sõnajazz

— kes? mis? kus? —

arvamus
festival
2020

Hea Arvamusfestivali külastaja!

Hoiad käes kaheksanda Arvamusfestivali kava. Pole oluline, kas oled kõik need aastad meiega olnud või külastad festivali esimest korda - tea, et teeme festivali Sinu jaoks.

Arvamusfestival ei sünni kunagi ilma lahkete toetajate ja suurepärase meeskonnata. Kummardan sügavalt teie kõigi ees. Olen väga tänulik igaihe panuse eest, olgu see rahaline või tundides mõõdetav. Samuti tahan tänada mõistvaid arutelude korraldajaid, kes olude sunnil programmi ei mahtunud – teadke, et ootame teid uue innuga tuleval aastal.

Tänavu, Eesti Vabariigi Põhiseaduse sajandil juubeliaastal käsitletakse paljusid teemasid meie põhiõiguste ja -vabaduste nurga alt. Teemade valik sel erakordsel aastal on kitsam, kui püsikülastajad on harjunud, kuid usun, et väiksem hulk annab võimaluse saada festivalist parema ülevaate. Ka Arvamusfestivali kultuuriprogramm ei ole kunagi pelgalt meelega vahetus – soovime näidata, et seisukohtade avaldamine ei pea toimuma vaid arutelu vormis.

Arvamusfestivali korraldajad on sügisest saadik teinud tubli tööd, et tänavune festival Sinuni tuua. Kinnitan, et järgime kõiki reegleid ning hoolime väga igaihe tervisest.

Kaspar Tammist, Arvamusfestivali eestvedaja

Loodusele aga teeme heateo, kasutades esmakordselt Eestis panditaldrikuid.

Hea külastaja – naudi Arvamusfestivali ja mõnusat melu, mille oleme Paide Vallimäele kokku toonud. Usun, et leiad enda jaoks selle, mida otsima tulid või enamatki.

Dear visitor of the Arvamusfestival!

In your hands is the programme for the 8th Arvamusfestival. Doesn't matter whether you've been with us all these years or whether you're visiting the festival for the first time – just know that we're doing this for you!

Arvamusfestival would never have been possible without its kind supporters and crew. For that, I bow in gratitude in front of you. I am very thankful for everyone's input, be it monetary or measured in hours.

I also want to thank all the organisers who we could not, under the current circumstances, take into the programme – thank you for understanding and please know that we will be waiting for you next year with enthusiasm.

On the year of the centenary of The Constitution of the Republic of Estonia, many of the topics will be approached through the lens of our constitutional rights and freedoms. The topic selection for this exceptional year is more narrow than regular visitors might be used to, but I believe, that a smaller range may provide a better overview of the festival. The cultural programme of Arvamusfestival

as well has never been just entertainment – we want to demonstrate that expressing a view doesn't just mean taking part in a panel discussion.

The organisers of Arvamusfestival have worked hard since last autumn to bring this year's festival to you. I assure you that we are following all the rules and that we care about everyone's health. We are also going to be kind to the environment by using token-based rental plates.

Please enjoy the festival and the cozy atmosphere that we have created on Paide Vallimägi. I believe that you will find what you came looking for!

Дорогой гость Фестиваля мнений!

Вы держите в руках программу восьмого Фестиваля мнений. Независимо от того, были ли Вы с нами все эти годы или посещаете фестиваль впервые, — знайте, что мы делаем фестиваль для Вас.

Фестиваль мнений не состоялся бы без щедрых спонсоров и замечательной команды. Низкий поклон всем вам. Я бесконечно благодарен каждому за его вклад — и денежный, и измеряемый в часах работы. Также я хочу поблагодарить за понимание организаторов дискуссий, которые не вошли в программу фестиваля из-за сложившейся обстановки. Знайте, что мы с нетерпением ждем вас в следующем году.

На этом фестивале, в год столетия конституции Эстонской Республики многие темы будут рассматриваться с точки зрения наших основных прав и свобод — от защиты природы до приема беженцев, от информаторов до трудностей изучения математики. Постоянные участники фестиваля

заметят, что в этот особенный год выбор тем стал менее обширным. Однако я уверен, что меньшее число дискуссий позволит гостям получить лучшее представление о фестивале. Культурная программа Фестиваля мнений никогда не была лишь развлекательной. Мы хотим показать, что выразить мнения можно не только в формате дискуссий.

Начиная с осени организаторы старательно трудились, чтобы сделать для Вас этот Фестиваль мнений. Могу Вас заверить, что мы следуем всем установленным правилам и печемся о здоровье и благополучии каждого. Еще мы заботимся о природе и впервые в Эстонии используем залоговые тарелки. Дорогой гость! Наслаждайтесь приятной атмосферой Фестиваля мнений, которую мы создали на холме Валлимаяэ в Пайде. Я верю, что Вы найдете здесь то, зачем пришли.

14.08

REEDE

12.00 Tööandja võtmeroll välistöötaja
13.30 kohanemisprotsessis

1 Põhiseadus 100

12.00 Kas andmed ja tehnoloogia
13.30 päästavad elusid?

2 Eesti 2035

12.00 Kas on vabadust olla mittevegan?
13.30

3 Võrdne kohtlemine

12.00 Matemaatika õppimise võlu
13.30 **4** Teadus

12.00 Kas andmed juhivad meid või
13.30 meie andmeid?

5 Digitarkus

12.00 Infokorratus – mis see on, miks
13.30 see ohtlik on ning mida sellega
ette võtta?

7 Infokorratus

12.00 PISA parimad e-õppes. Eesti ja
13.00 Soome koolide eriolukorranga
kohanemise võrdlus

8 Digikultuuriala

14.00 Eelarvamustest valeuudisteni –
15.30 pop-up-koolitund inimõigustest
ja meediapädevusest

1 Põhiseadus 100

14.00 How to master digital change?

15.30

2 Eesti 2035

14.00 Isade roll: töö- ja pereelu
15.30 tasakaal, võrdsed võimalused
vanemaks olemisel

3 Võrdne kohtlemine

14.00 Akadeemilised lõhed: ebavõrdsus
15.30 Eesti teaduses ja kõrghariduses

4 Teadus

14.00 Tehnoloogia toob rohkem kahju
15.30 kui kasu!

5 Digitarkus

14.00 Väärarusaamad - kuidas need
15.30 tekivad ja miks nad nii visad on?

7 Infokorratus

14.00 Tilk ookeanis. Eesti muusika
15.00 suurtel platvormidel

8 Digikultuuriala

16.00 Kas kohtunikud teevad otsuseid
17.30 trotsist?

1 Põhiseadus 100

16.00 Eksperimendid avalikus sektoris:
17.30 inimkatsed või tööriist poliitika
kujundamisel?

2 Eesti 2035

16.00 Rahvusvahelised kohustused –
17.30 kas kasulikud ka mulle? 🖐️🧠📄

3 Võrdne kohtlemine

16.00 Kui tervisest sõltub meie elu, siis
17.30 millest sõltub meie tervis?

4 Teadus

16.00 Appi, mu ema ja isa jälgivad
17.30 mind!

5 Digitarkus

16.00 Koputajad, pealekaebajad ja
17.30 vilepuhujad 🇬🇧 🖐️

7 Infokorratus

16.00 Nägemuspädevus muutub
17.00 maailmas koos eriolukorra
õppetundidega

8 Digikultuuriala

18.00 Mida saab igaüks meist teha
19.30 kliima säästmiseks?

1 Põhiseadus 100

18.00 Noored ja tulevik: mis annaks
19.30 noortele nii tugevad juured kui
ka tugevad tiivad?

2 Eesti 2035

18.00 Kas ja kuivõrd on Eesti
19.30 noortele rahu ning julgeolek
enesestmõistetav? 🖐️🧠📄

3 Võrdne kohtlemine

18.00 Millal saame õpetajad robotiga
19.30 asendada?

4 Teadus

18.00 Kas tehnoloogia vähendab või
19.30 suurendab keskkonna jalajälge?

5 Digitarkus

18.00 Kuidas ohjata väärinfot, hoides
19.30 sõna vaba?

7 Infokorratus

18.00 Milleks ja kellele digiraamatud?

19.00 8 Digikultuuriala

20.00 Erakonnaesimeeste debatt

21.30 6 Festivaliklubi

21.30 Henrik Kalmeti päevakaja

21.45 6 Festivaliklubi

15.08 LAUPÄEV

- 10.00 Euroopa Liidu taaskäivitamine
11.00 **6** Festivaliklubi
- 10.00 Kuidas Eesti digiedu kihva
11.30 keerata
5 Digitarkus
- 10.00 Töö ja töäjõud kriisiaegses
11.30 majanduses
7 Erakonnad
- 10.00 Netflix vs Jupiter – Eesti televisiooni
11.00 ja filmi ellujäämisvõimalustest
globaalses digiilmas
8 Digikultuuriala
- 11.00 E-rivajadus ja e-riik.
12.30 Kui ligipääsetav on veeb?

3 Võrdne kohtlemine
- 12.00 Usu- ja veendumusvabadus -
13.30 millise määraneni sallitav, millise
määraneni salliv?
1 Põhiseadus 100
- 12.00 Kas arengukavad on katki?
13.30 Parandame koos ära!
2 Eesti 2035
- 12.00 Mullast kullaks! Puidu ja toidu
13.30 nutikast kasutusest teaduspõhiselt
4 Teadus
- 12.00 Eesti võib vabalt olla viimane riik
13.30 Euroopas, kes 5G saab. Aga mis
siis ...?!
5 Digitarkus
- 12.00 Rail Baltic - heade kavatsustega
13.30 sillutatud põrgutee läbi Eesti
metsade?
7 Erakonnad
- 12.00 Kasutaja tahab tasuta, autor
13.00 tahab elada.
8 Digikultuuriala
- 13.00 Pagulased arutavad: kuhu ma
14.30 kuulun?
3 Võrdne kohtlemine
- 14.00 Milline on ettevõtete roll soolises
15.30 palgalõhes ja kuidas seda
vähendada?
1 Põhiseadus 100
- 14.00 Ei ole üksi ükski maa, kuid siiski
15.30 on Ida-Virumaa?
2 Eesti 2035
- 14.00 Kas teadus otsib tõde?
15.30
4 Teadus
- 14.00 Kelleks Sa tahad saada?
15.30 Kandideerida esimesele
töökohale Marsil?
5 Digitarkus

LAUPÄEV 15.08

14.00 Kellele seda maailmavaadet
15.30 tulevikus enam tarvis on?

7 Erakonnad

14.00 Tiigri turgutamine. Kuidas
15.00 õpetada lastele digitaalset
loovust?

8 Digikultuuriala

15.00 Kes kaitseb inimõiguste kaitsjat?
16.30

3 Võrdne kohtlemine

16.00 Kaasamine versus koosloome:
17.30 kuidas saavutada kõigiga
arvestav õiglase ülemineku
protsess Ida-Virumaal?

1 Põhiseadus 100

16.00 Kus on tuleviku Eestis hea elada?
17.30 Krattidest, suitsusaunast ja õnnest

2 Eesti 2035

16.00 Tuline teaduspoliitika: vabadus,
17.30 raha, tark majandus

4 Teadus

16.00 Senior on uus juunior
17.30

5 Digitarkus

16.00 Abielureferendum - päristeema
17.30 või asendustegevus?

7 Erakonnad

16.00 Lähme muuseumisse! Digitaalselt
17.00 või ilmsi?

8 Digikultuuriala

17.00 Ahistamine kõrgkoolis –
18.30 erandjuhtum või normaalsus?
Kus on piir?

3 Võrdne kohtlemine

18.00 Tööturg ei ole ööklubi
19.30

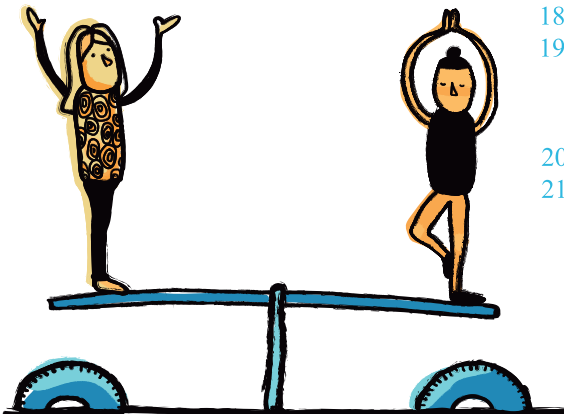
2 Eesti 2035

18.00 Teadusmissioonid - mis, kellele ja
19.30 miks?

4 Teadus

20.00 Vabadustest

21.30 6 Festivaliklubi

Ma ei ole rumal, ma lihtsalt arvan teisiti

Hea arutelukultuur põhineb arusaamil. Mitte ainult arusaamil sellest, mida Sa arvad, vaid eelkõige arusaamil sellest, miks Sa nii arvad. Inimeste rahulik teineteise mõistmine keerleb ümber miks-küsimuse.

Margo Loor

Mu 5-aastane tütreke kraapis hiljuti terava kiviga ära meie auto külje. Kuigi tundsin sisemiselt tugevat ärritust, küsisin pahameele väljendamise asemel temalt, miks ta nii tegi. “Ma tahtsin sinna naerunägu joonistada. Auto külj oli muidu nii tühi ja igav,” kõlas vastus. Loogiline ja mõistetav, kuna keegi polnud talle kunagi rääkinud sellest, et auto värv kaitseb plekki roostetamise eest ja auto värvi taastamine on aja- ning rahakulukas. Tema maailmas oli tema käitumisel täiesti arusaadav põhjus.

Me vaatame maailma enamasti oma mäta otsast, eeldades, et kõik teised teavad või peaksid teadma sama, mida me ise teame. Ärritume, kui keegi arvab meist erinevalt või käitub viisil, mis tundub meie vaatepunktist rumal või läbimõtlemta. Tekkinud ärritusele reageerides hakkame pahandama nii eraviisilises inimestevahelises suhtluses kui ka avalikus arvamusevahetuses. Seejuures jääb väga sageli küsimata, miks teine nii käitus või ütles. Mis on see selgitus tema vaatepunktist, tema maailmas?

Demokraatlik ühiskond tähendab olemuslikult arvamuste mitmekesisust ja nende arvamuste vahelist arutelu. See arutelu

käib argumentide keeles, mitte läbi isikute ründamise, emotsionaalse äraapanemise või teineteisest ülekiisamise. Argument on lihtne mõttemudel, mis algab seisukoha ehk väitega. Järgneb selgitus, seesama vastus küsimusele miks, kus minu ülesanne argumenti esitajana on muuta oma mõttemaailm suhtluspartneritele läbinähtavaks. Kolmandana lisan tõestuse ehk näited või andmed tegeallikuse kohta, mis toetavad minu seisukohta ning neljandaks jõuan järelduseni.

Mõnikord, näiteks kohtus või valimiste ajal, on argumenteeritud arutelu võistlev. Sage-damini üritame kehtestada oma tõe, kuigi mingit tegelikku võistlust ei ole. Selle asemel võiksime rahulikult uurida, miks teised meist erineval arvamusel on, selgitada ja kuulata.

“Sa peaksid supermarketis kandma maski!” ei ole argument, see on väide.

“Rumal oled peast või, miks sa supermarketis maski ei kannan?!” ei ole argument, see on emotsionaalselt ründav etteheide.

“Hingamine ja rääkimine tekitab õhku palju mikropiisku. Rahvastatud siseruumides kannavad need piisad edasi koroonaviirust. Laborikatsed ja mõõtmised teenindusastutest on näidanud, et riidest mask püüab need mikropiisad peaaegu täielikult kinni ja väldib viiruse edasikandumist. Vanemate ja nõrgema immuunsüsteemiga inimeste kaitseks peaksid supermarketis kandma maski.” See on argument. Ma saan aru, miks Sa nii arvad. Mul võib olla vastuargumente ja sellest sünnibki arutelu. Kuid ilma rahulike selgitusteta me mõistliku aruteluni ei jõua, vaid mandume kiiresti vaidlemise ja teine-

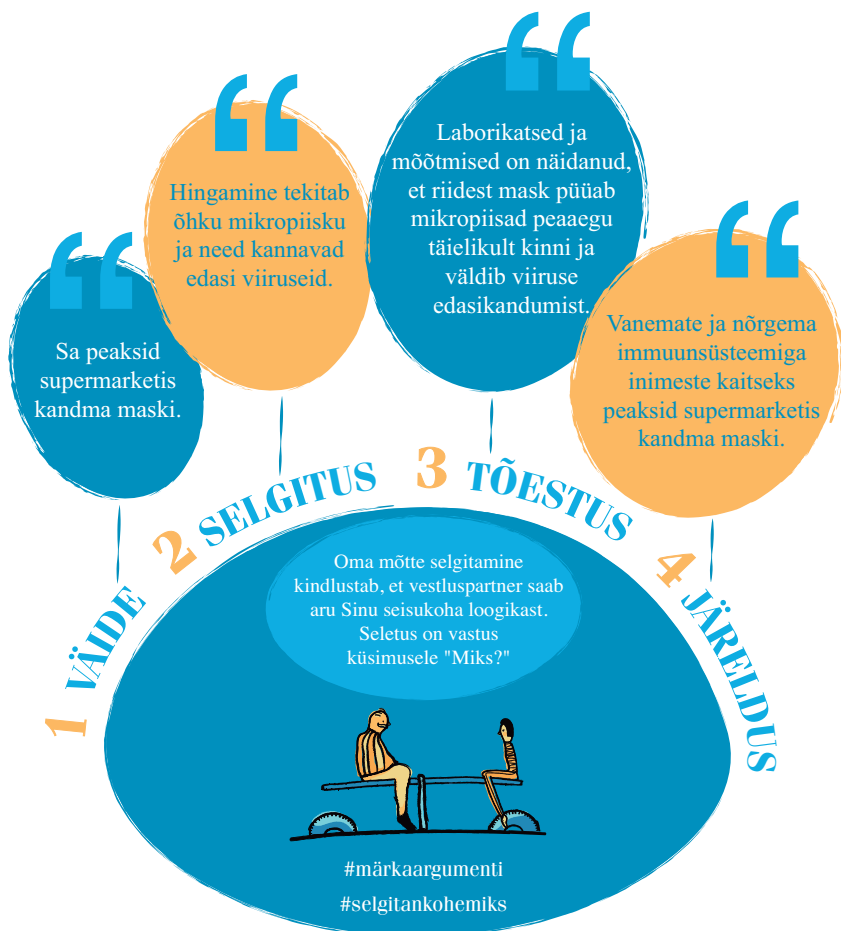
teise suunas näpu või rusika viibutamiseni.

Inimeste arvamustel ja käitumisel on alati põhjused. Nende põhjuste kohta rahulikult küsimine ja ärakuulamine ning oma põhjuste avamine viib meid väärika arvamuskultuurini. Ma ei ole rumal, ma lihtsalt arvan teisiti. Palun selgita mulle rahulikult oma mõtet.

Margo Loor on SpeakSmart juhtivkoolitaja ja arendusjuht ning üks Eesti Väitlusseltsi käivitajatest. SpeakSmart ja Eesti Väitlusselts on Arvamusfestivali sõnumipartnerid, kellega koos arendame Eestis arutelukultuuri.

Artikkel ilmus Edasi.org lehel 24. juulil 2020.

Millest koosneb tõeline argument?

1 Põhiseadus 100

Eesti põhiseadus võeti vastu juba sada aastat tagasi, kuid meie õiguste ja vabaduste tagamisel on see täpselt niisama aktuaalne nagu kirjutamise päeval. Seetõttu olemegi sel aastal festivalile loonud eraldi ala Põhiseadus 100 - võta aega ja mõtle sellele, et põhiseadus on loodud, tagamaks meile kõigile parem elu ja ühiskond.

Teemade valikuga on soovitud festivalikülalistajale meenutada, et midagi ei saa võtta iseenesest. Ka meie õigusi, kohustusi ja vabadusi tuleb mõtestada ja selgitada, et need poleks lihtsalt kirja pandud sõnad paberil.

Ala teemad on üsnagi omanäolised

Tööandja võtmeroll välistöötaja kohanemisprotsessis ning riigi osa selles.

Meediapädevus, eelarvamused, valeuudised ning nende seos inimõiguste ja vabadustega, aga ka nende piiramisega.

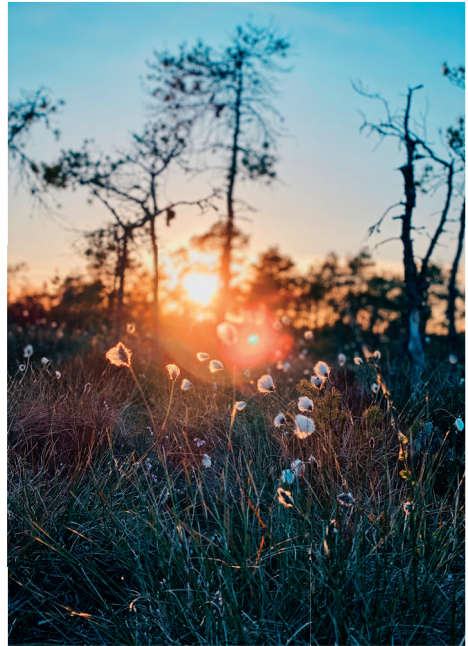
Kuidas peavad kohtunikud käituma õigusriigis ning mida neilt oodatakse? Kas oleme rahul kohtumõistmisega ning kas saame sellest õigesti aru?

Kliima, kliimaneutraalsus ning meie enda kohustused selle osas: mis on meie vabadused ning mida peaksime ise piirama?

Usu- ja veendumusvabadus, sõnavabadus ja selle piir - kes võib kellele öelda mida?

Sooline palgalõhe ja ettevõtete enda roll selles. Kas rahvusvahelistumisel ja palgalõhel on seos ning kui jah, siis milline?

Kaasamine vs koosloome - kuidas saavutada kõigiga arvestav õiglane üleminek Ida-Virumaal?

REEDE, 14. AUGUST

12.00 **Tööandja võtmeroll välistöötaja**
13.30 **kohanemisprotsessis**

Arutelu juhib Triin Visnapuu-Sepp, *Work in Estonia* juht. Osalevad Ülle Matt (Swedbank, personalijuht), Kerli Zirk (Siseministeerium, kohanemispoliitika nõunik), Anet Cassandra Tanneberg (Pipedrive, Senior People Operations Specialist), Kristjan Kaldur, Balti Uuringute Instituut (ekspert). Korraldab Siseministeerium.

14.00 **Eelarvamustest valeuudisteni –**
15.30 **pop-up-koolitund inimõigustest**
ja meediapädevusest

Arutelu juhib Andres Jõesaar (BFM). Osalevad Irene Käosaar (Integratsiooni Sihtasutus), Siim Ruul (SpeakSmart), Kristi Vinter-Nemvalts (Haridus- ja Teadusministeerium), Leena Nissilä (Soome Kooliamet), Mari Sjöström (Kuntaliitto). Korraldab Soome Instituut.

16.00 **Kas kohtunikud teevad otsuseid**
17.30 **trotsist?**

Arutelu juhib Imre Kaas. Osalevad Sten Lind (Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik), Nele Parrest (riigikohtunik), Liina Naaber-Kivisoo (Viru Maakohtu kohtunik). Korraldavad Eesti Kohtud, Kristi Kirsberg.

18.00 **Mida saab igaüks meist teha**
19.30 **kliima säästmiseks?**

Arutelu juhib Marii Karell. Osalevad Kadri Simson (Euroopa Komisjoni energeetikavolinik), Rene Kokk (Keskkonnaminister), Reet Aus (disainer), Harri Moora (Stockholmi Keskkonnainstituudi programmidirektor). Korraldab Euroopa Komisjoni esindus Eestis.

LAUPÄEV, 15. AUGUST

12.00 **Usu- ja veendumusvabadus -**
13.30 **millise määrani sallitav, millise**
määrani salliv?

Arutelu juhib professor Tõnu Lehtsaar. Osalevad Ülle Madise (õiguskantsler), Urmas Viilma (EELK peapiiskop), Risto Agur (vandeadvokaat), Raul Rebane. Korraldab Eesti Kirikute Nõukogu.

14.00 **Milline on ettevõtete roll soolises**
15.30 **palgalõhes ja kuidas seda**
vähendada?

Arutelu juhib võrdsete võimaluste volinik Liisa Pakosta. Osalevad Priit Vahter (TÜ majandusteaduskonna professor; InWeGe uurimisprojekt), Jaan Masso (TÜ majandusteaduskonna vanemteadur, InWeGe uurimisprojekt), Annika Räm (talendijuht ja arendaja) ja Triin Roosalu (TLÜ ühiskonnateaduste instituudi vanemteadur, REGE uurimisprojekt). Korraldab Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik ning TLÜ Barbi Pilvre.

16.00 **Kaasamine versus koosloome:**
17.30 **kuidas saavutada kõigiga**
arvestav õiglase ülemineku
protsess Ida-Virumaal?

Arutelu juhib Martin Noorkõiv. Osalevad Hardi Murula (Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit), Maju Lauring (kodanikuühiskonna ekspert, kliima-rahvakogu algatusrühma liige), Madis Vasser (Eesti Roheline Liikumine) ja Rahandusministeeriumi õiglase ülemineku koordinaator. Korraldab Eestimaa Looduse Fond.

2 Eesti 2035

Kas on võimalik liiga palju kaasata? Eestis on valitsemine võrreldes muu maailmaga keskmisest avatum ja nii toimub aasta jooksul erinevate eelnõude ettevalmistamise osana hulgaliselt seminare ja töötubasid huvirühmade esindajatega. Aasta aastalt lähtuvad need sündmused ka aina enam koosloomelise poliitikakujundamise põhimõtetest ega ole vaid poolkohustuslikud kaasamisüritused.

Seda võib väita ka riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ kohta: alates 2018. aasta kevadest, kui Vabariigi Valitsus algatas strateegia koostamise protsessi, on toimunud üle Eesti 25 seminari. „Eesti 2035“ arvestab Eesti ning maailma põlevate teemade analüüsi, mis põhineb statistikal, riigisisesel eksperdi hinnangutel ning rahvusvaheliste organisatsioonide aruannetel. Nende põhjal on kirjeldatud Eesti olulisemad valdkondi siduvad arenguvajadused ehk ülesanded, mis meil tuleb järgnevatel aastatel täita ning mida peab arvestama Poliitikakujundamisel. Strateegia „Eesti 2035“ viiakse ellu eelkõige valdkonna arengukavade ja programmide kaudu.

Arvamusfestivalil on „Eesti 2035“ ala juba mitmendat aastat, sest teema on suur ja vastus alguses esitatud küsimusele üks: „Ei. Ei ole võimalik üle kaasata.“ Alati on keegi, kes puutub teemaga kokku esmakordselt ning pealegi on tuleviku planeerimisega see lugu, et ükskõik kui teadmistepõhised prognoosid ka on, peab säilima paindlikkus kavandatu üle vaadata, kui tegelik elu kulgeb plaanist

erinevalt või pakub ootamatusi. Seetõttu on ka Riigikantselei ja Rahandusministeeriumi kui „Eesti 2035“ protsessi eestvedajate partnerid Arvamusfestivali arutelualal igal aastal erinevad. Sel korral viivad „Eesti 2035“ alal arutelusid läbi ka Riigi Tugiteenuste Keskus, avaliku sektori innovatsioonitiim, Eesti Koostöö Kogu, Tallinna Ülikooli digitehnoloogiate instituut ning Domus Dorpatensis. Teemadena käsitleme nii teravishoiusüsteemi tulevikku, vanemaealiste võimalusi tööturul, Ida-Virumaa eesseisvaid valikuid, kui ka noorte ja riigi suhet, ruumiplaneerimise valikukohti, digipööret ja eksperimenterimist avalikus sektoris. Ala ülesehitus

lähtub nn akvaariumi formaadist, mis ei sea kutsutud arutlejaid ja kohaletulnuid teatri-saali tüüpi ruumi, vaid võimaldab ühelt poolt arutlejail vestelda justkui ümarlaua taga ning teiselt poolt kutsuda soovijaid aruteluga liituma.

**Kõik strateegia
töödokumendid on
huvilistele lugemiseks
avaldatud siin:**

www.eesti2035.ee

REEDE, 14. AUGUST

12.00 **Kas andmed ja tehnoloogia**
13.30 **päästavad elusid?**

Arutelu juhib on Annika Uudelepp. Korraldab Riigikantselei ja Rahandusministeerium.

14.00 **How to master digital change?**
15.30

Arutelu juhib Merja Bauters. Osalevad Kairit Tammets (TLÜ), Edgar Aranov (Guaana), Ingrid Hindrikson (TLU EXU), Hille Hinsberg (OKEE), Mailis Timmi (HAVAS). Korraldab School of Digital Technologies, Tallinn University.

16.00 **Ekspierimendid avalikus sektoris:**
17.30 **inimkatsed või tööriist poliitika kujundamisel?**

Arutelu juhivad Merilin Truuväärt, Helelyn Tammsaar, Daniel Kotsjuba. Osalevad Lauri Lugna, Külli Taro, Piret Tõnurist, Andero Uusberg. Korraldab Avaliku sektori innovatsioonitiim.

18.00 **Noored ja tulevik: mis annaks**
19.30 **noortele nii tugevad juured kui ka tugevad tiivad?**

Arutelu juhib Helelyn Tammsaar. Fookusgrupiarutelus osalevad eri kogemuse ja taustaga noored vanuses 14-26 eluaastat. Korraldab Riigikantselei, strateegilise kommunikatsiooni meeskond.

LAUPÄEV, 15. AUGUST

12.00 **Kas arengukavad on katki?**
13.30 **Parandame koos ära!**

Arutelu juhib Martin Noorkõiv. Korraldab SA Domus Dorpatensis.

14.00 **Ei ole ükski ükski maa, kuid siiski**
15.30 **on Ida-Virumaa?**

Arutelu juhib Jana Budkovskaja (Prototroni tegevjuht ning Narva Looimeinkubaatori OBJEKT kaasasutaja). Arutelusse kutsume osalema eurotoetuste jagamise eest vastutava Riigi Tugiteenuste Keskuse esindaja, ülikoolide teadlased, Töötukassa esindaja, Kagu-Eesti ettevõtja, Kirde-Eesti omavalitsusesindaja. Korraldab Riigikantselei ja rahandusministeerium.

16.00 **Kus on tuleviku Eestis hea elada?**
17.30 **Krattidest, suitsusaunast ja õnnest**

Arutelu juhib Kristi Grišakov. Osalevad Yoko Alender (poliitik, linnaplaneerija, arhitekt), Taavi Tamkiv (startup ettevõtja looduslähedane maailmakodanik), Kadri Leetma (TÜ inimgeograaf), Mark Grimtliht (Saaremaa valla arhitekt). Korraldab Eesti Koostöö kogu.

18.00 **Tööturg ei ole ööklubi**

19.30 Arutelu juhib Tiina Tambaum. Korraldab Riigikantselei ja rahandusministeerium.

REEDE, 14. AUGUST

12.00 **Kas on vabadust olla mittevegan?**

13.30

Arutelu juhib Mari-Liis Sepper. Osalevad Siim Tuisk (Sotsiaaldemokraatlik Erakond), Mihkel Kangur (Elurikkuse Erakond), Kaspar Kurve (Eestimaa Rohelised), Kristina Kallas (Eesti 200). Korraldab Eesti Vegan Selts.

14.00 **Isade roll: töö- ja pereelu**

15.30 **tasakaal, võrdsed võimalused vanemaks olemisel**

Arutelu juhib Ireen Kangro, MTÜ Lastekaitse Liit. Osalevad Hillar Petersen (MTÜ Lasterikkad Isad), Tanel Jäppinen (vanemlusmentor), Liina Kanter (sotsiaalministeeriumi võrdsuspoliitika osakonna juhataja), Palbo Vernik (isa). Korraldab Lastekaitse Liit.

16.00 **Rahvusvahelised kohustused –**

17.30 **kas kasulikud ka mulle?**

Arutelu juhib Ahto Lobjakas. Osalevad Juta Saarevet (Õiguskantsleri kantslei, puuetega inimeste õiguste valdkonna juht), Kristi Raik (Eesti Välispoliitika Instituudi direktor, Turu ülikooli rahvusvahelise poliitika dotsent, Merilin Kiviorg (Tartu Ülikooli rahvusvahelise õiguse vanemteadur), Kelly Grossthal (Eesti Inimõiguste Keskuse ekspert). Korraldab Eesti Inimõiguste Keskus.

18.00 **Kas ja kuivõrd on Eesti**

19.30 **noortele rahu ning julgeolek enesestmõistetav?**

Arutelu juhib Eva Lennuk (Eesti ÜRO noordelemaat). Osalevad Krista Mulenok (ÜRO res 1325 Naised, rahu ja julgeolek kogemus, Eesti NATO Ühing), Eimar Veldre (kogukondliku turvalisuse poliitika eestvedaja, Siseministeerium), Susanna Veevo (arengukoostöö ümarlaua huvikaitse ekspert, Youth Peace MTÜ esindaja), Margot Künnapuu (kolonelleitnant).

LAUPÄEV, 15. AUGUST

11.00 **E-rivajadus ja e-riik.**

12.30 **Kui ligipääsetav on veeb?**

Arutelu juhib Meelis Joost (Eesti Puuetega Inimeste Koda). Osalevad Jakob Rosin (Eesti Pimedate Liidu juhatause esimees), Triin Kask (Eesti Asutajate Seltsi juhatause liige, ettevõtja), Mari-Ell Mets (Trinidad Wiseman kasutajakogemuse disainer ja ligipääsetavuse ekspert), Helena Lepp (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi infoühiskonna teenuste arendamise osakonna nõunik), Jana Korberg (Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu esindaja, Telia Eesti projektijuht), Raimo Reiman (Riigi Infosüsteemi Ameti riigiportaali eesti.ee osakonna juhataja). Korraldab Eesti Puuetega Inimeste Koda.

13.00 **Pagulasel arutavad: kuhu ma**

14.30 **kuulun?**

Arutelu juhib Kari Käsper (ÜRO pagulasamet). Osalevad inimesed, kes on Eestis varjupaiga saanud. Korraldab ÜRO Pagulasamet.

15.00 **Kes kaitseb inimõiguste kaitsjat?**

16.30

Arutelu juhib Eesti Inimõiguste Keskuse inimõiguste saadikud. Osalevad Vabaihendused, vabatahtlikud, ajakirjanikud, juristid – kõik, kes on üht- või teistmoodi olnud inimõiguste kaitsjad. Korraldab Eesti Inimõiguste Keskus.

17.00 **Ahistamine kõrgkoolis –**

18.30 **erandjuhtum või normaalsus?**

Kus on piir?

Arutelu juhib Heliis Nemsitsveridze (ajakirjanik). Osalevad Tanel Kiik (sotsiaalminister), Tiit Land (TLÜ rektor), Rain Kooli (ajakirjanik), Aet Kuusik (Feministeeriumi toimetaja), Eva Liina Kliiman (EÜLi soolise ja seksuaalse ahistamise uuringu üks eestvedajatest). Korraldab Eesti Üliõpilaskondade Liit.

REEDE, 14. AUGUST**12.00 Matemaatika õppimise võlu**
13.30

Arutelu juhib Andero Uusberg (Tartu Ülikooli afektiivse psühholoogia vanemteadur). Osalevad Karin Täht, Kati Aus, Jüri Kurvits, Marina Kurvits. Korraldaja Karin Täht (Tartu Ülikooli matemaatikahariduse keskus).

14.00 Akadeemilised lõhed: ebavõrdsus
15.30 Eesti teaduses ja kõrghariduses

Arutelu juhib Kadri Aavik, Tallinna Ülikooli soouuringute dotsent ja Ester Oras, Tartu Ülikooli analüütilise keemia ja arheoloogia vanemteadur. Osalevad Jaan Aru (ENTA), Triin Roosalu (TLÜ), Mari Sarv (Eesti Kirjandusmuuseum), Andi Hektor (KBFI). Korraldaja Kadri Aavik (Tallinna Ülikooli soouuringute dotsent).

16.00 Kui tervisest sõltub meie elu, siis
17.30 millest sõltub meie tervis?

Arutelu juhib Anna Karolin, SpeakSmart. Osalevad Lili Milani (TÜ Eesti Geenivaramu), Uku Väinik (TÜ psühholoogia instituut), Marko Uibu (TÜ ühiskonnateaduste instituut). Korraldaja Martin Meitern (Tartu Ülikooli genoomika instituut).

18.00 Millal saame õpetajad robotiga
19.30 asendada?

Arutelu juhib Arko Olesk, Tallinna Ülikooli teaduskommunikatsiooni lektor. Osalevad Kristjan Jansons (MindTitani looja), Lauri Kõlamets (Tartu Raatuse kooli õpetaja), Kadi Künnapuu (Tartu Peetri kooli koduõppe juht), Janika Leoste (Tallinna Ülikooli haridusteadlane). Korraldaja Marek Järvik (Tartu Ülikooli teaduskool).

LAUPÄEV, 15. AUGUST**12.00 Mullast kullaks! Puidu ja**
13.30 toidu nutikast kasutusest
teaduspõhiselt

Arutelu juhib Indrek Tulp, Eesti Teadusagentuuri ReStA programmi juht. Osalevad Mart Loog (Tartu Ülikooli tehnoloogiainstituudi molekulaarse süsteemibioloogia professor), Aavo Sõrmus (Toidu ja Fermentatsiooni-tehnoloogia arenduskeskuse nõukogu esimees), Rando Värnik (Eesti Maaülikooli Maamajanduse ökonomika professor), Henrik Välja (Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu juht), Tarmo Tüür (Eestimaa Looduse Fondi juhatuse esimees). Korraldaja Piret Ehrenpreis (Tartu Ülikooli teaduskommunikatsiooni nõunik).

14.00 Kas teadus otsib tõde?
15.30

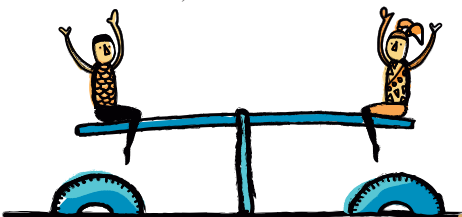
Arutelu juhib Priit Ennet, teadusajakirjanik. Osalevad Rainis Haller (Tartu Ülikooli matemaatik), Oliver Laas (Tallinna Ülikooli ja Eesti Kunstiakadeemia filosoof), Kalevi Kull (Tartu Ülikooli biosemiootik). Korraldaja Priit Ennet (Vikerraadio toimetaja, Eesti Teadusajakirjanike Selts).

16.00 Tuline teaduspoliitika: vabadus,
17.30 raha, tark majandus

Arutelu juhib Andi Hektor (Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi osakestefüüsika vanemteadur). Korraldaja Andi Hektor (Eesti Teaduskoda, Eesti Teadusajakirjanike Selts).

18.00 Teadusmissioonid - mis, kellele ja
19.30 miks?

Arutelu juhib on Katrin Pihor (Haridus- ja teadusministeeriumi teadusosakonna juhataja). Osalevad Signe Ratso (Euroopa Komisjoni teaduse ja Innovatsiooni peadirektoraadi asepeadirektor), Andres Metspalu (Tartu Ülikooli biotehnoloogia professor). Korraldaja Heidi Paju (Haridus- ja teadusministeerium).

5 Digitarkus

Läänud kevadel mõistsime, kui oluline on digitarkus igapäevaelus toimetulekuks. Digitarkuse alal võtame kahe päeva jooksul luubi alla mitmed tehnoloogiaga seotud põletavad teemad

Räägime **andmete väärtusest ja mõjust**, mida võib natuke võrrelda laste kasvamisega: igapäevaselt me kasvu ei märka, kuid ühel hetkel teevad nad juba vägitegusid ja n-õ väljuvad meie kontrolli alt. Huvitunud lapsevanematel tasub ka reedel tulla arutlema selle üle, kas oma last internetis jälgida on sobilik ning kust läheb piir?

5G ühendus on enda ümber koondanud palju vandenõuteoreetikuid ja kuumi arutelusid. Ka meie alal võtavad eksperdid ette kiirguse ja tervise temaatika, räägivad faktidest ja kummutavad müüdid. Kas ja millal 5G meieni üldse jõuab ja kas me võime olla Euroopas viimased?

Aina **populaarsemad ja vajalikumad on digimaailmaga seotud ametid**: igal aastal asub õppima sadu IT-tudengeid, elektroonikainsenere ja andmehaldureid. Kas *gamer* on nende kõrval võrdväärne amet? Kas e-sportlasena on võimalik mõnusalt ära elada? Arutelus räägime ka tööandjate vajadustest kümne aasta pärast ning mida

noored eriala valides silmas peaksid pidama. Arutame, kas Eesti tänane haridussüsteem toetab muutusi tööturul.

Tehnoloogia seos keskkonna-teemadega on vastuoluline. Ühest küljest aitavad tehnoloogilised lahendused oluliselt vähendada reisimist-, transpordi- ja energia-kulu. Teisalt toodame iga päev juurde andmeid, mille hoidmiseks kasutavad pilveteenusepakkujad ja serveriruumid üha rohkem energiat. Räägime, kuidas aru saada, mis on meie jalajälg näiteks e-maile saates, telefoniga helistades või fotosid tehes.

Kaheks päevaks oleme Digitarkuse alale toonud mitmeid oma ala eksperte ja asjaarmastajaid.

Selle üle, kuidas tehnoloogia meie elusid ja maailmatunnetust muutnud on, tuleb diskuteerima Margit Sutrop, Tartu Ülikooli eetikakeskuse juht. Samas arutelus kuuleb ka surmauurija Karl Käsnapuu mõtteid tehnoloogia seosest surmaga. Seeniorite digioskuste üle arutavad teiste seas täiskasvanute õpetaja Tiit Tilk ja Karl Gustav Adamsoo, kes on nii oma bakalaureuse- kui ka magistritöö kirjutanud eakate digipädevuste arendamisest.

Oleme Digitarkuse alale koondanud teemad, mis oleksid kõnekad ja harivad igas vanuses kuulajale.

REEDE, 14. AUGUST

12.00 **Kas andmed juhivad meid või**
13.30 **meie andmeid?**

Arutelu juhib on Erki Pogoretski. Osalevad Mart Mägi (Statistikaameti juht), Taivo Pungas (andmetealane), Maarja Pild (vandeadvokaadi abi). Korraldab Telia Eesti AS.

14.00 **Tehnoloogia toob rohkem kahju**
15.30 **kui kasu!**

Arutelu juhib Marleen Pedjasaar. Osalevad SpeakSmart väitlejad, Margit Sutrop (Tartu Ülikooli eetikakeskuse juht), Johannes Tammekänd (Sentineli juht ja tehisintellekti ekspert), surmauurija Karl Käsnapuu, Triin Mahlakõiv (North Star AI kaasasutaja, RangeForce turundaja). Korraldab Telia Eesti AS.

16.00 **Appi, mu ema ja isa jälgivad**
17.30 **mind!**

Arutelu juhib Henrik Roonemaa. Osalevad Maarit Sukk (Tartu Ülikooli doktorant), Holger Haljand (lapsvanem), Merle Liivak (ajakirja EMA peatoimetaja), Peeter Marvet (tehnokratt). Korraldab Telia Eesti AS.

18.00 **Kas tehnoloogia vähendab või**
19.30 **suurendab keskkonna jalajälge?**

Arutelu juhib Kristo Elias. Osalevad Andre Visse (Telia Eesti tehnoloogiajuht), Mari Saffre (noor keskkonnaaktivist), Züleyxa Izmailova (keskkonnaaktivist ja poliitik), Mario Kadastik (tuumafüüsik ja Keemilise ja bioloogilise füüsika instituudi vanemteadur). Korraldab Telia Eesti AS, Eesti Interneti Sihtasutus.

LAUPÄEV, 15. AUGUST

10.00 **Kuidas Eesti digiedu kihva**
11.30 **keerata**

Henrik Roonemaa ja Taavi Kotka kahekõne.

12.00 **Eesti võib vabalt olla viimane riik**
13.30 **Euroopas, kes 5G saab. Aga mis**
siis ...?!

Arutelu juhib Henrik Roonemaa. Osalevad Andre Visse (Telia Eesti tehnoloogiajuht), Urmas Ruuto (Ericsson Eesti müügijuht), Gert Jervan (TalTechi infotehnoloogia teaduskonna dekaan), Kristjan Port (Tallinna Ülikooli liikumis-, tervise- ja sporditeaduste suuna juht). Korraldab Telia Eesti AS.

14.00 **Kelleks Sa tahad saada?**
15.30 **Kandideerida esimesele**
töökohale Marsil?

Arutelu juhib Eva K. Ponomarjov. Osalevad Karl Anton (Telia Head of Baltic TV Content & Product), Piret Luts (Nortal värbamistiimi juht), Laura-Liis Järvela (Nõo Reaalgümnaasiumi õpilane). Korraldab Telia Eesti AS.

16.00 **Senior on uus juunior**
17.30

Arutelu juhib Karl Gustav Adamsoo. Osalevad Tiit Tilk (täiskasvanute õpetaja), Margus Noormaa (RIA peadirektor) Tiina Tambaum (Tallinna Ülikooli Eesti demograafia keskuse teadur), üks eakas inimene. Korraldab Telia Eesti AS.

Mie e-riigi ja e-ühiskonna edulugu on siiani Eesti kultuurist suures osas mööda läinud - sellest ei räägita samas kontekstis meie e-saavutustega. Kultuurivaldkonnas ei ole siiani suurt X-tee laadset magistraali, mida mööda loojate ja kultuuritarbijate liiklus toimuks, digikultuuri sfääris ei ole jalustrabavaid näited nagu e-valimised, e-maksuamet jmt. Digikultuuri teema-aasta 2020 soovib algatada ja käivitada pikemaids protsesse, mille mõju avaldub alles aastate pärast, aga mis aitaks ülal kirjeldatud olukorda sisuliselt parandada. Me tahame teha kultuuri osaks Eesti e-eduloost.

Esmalt **kultuuri kättesaadavus ja kasutatavus digi-ilmis**. Eestil on rikkalik kultuuripärand, mille digimist on alustatud juba aastate eest: digitakse nii filme, fotosid, raamatuid, arhiive, kui ka arhitektuuriobjekte ja disaini museaale. See on pelgalt tehniline protsess ja märksa olulisem on, kuidas seda varamut kasutama hakatakse – hariduses, remiksidenas, innovatsiooni ja tootedisaini mootorina.

Sellela on üheselt seotud autoriõigus. Kultuuri digimisest ja kättesaadavaks tegemisest on vähe kasu, kui kasutamist piiravad **ebamõistlikult autoriõiguse sätted** või ühiskonnas välja kujunenud käitumismallid. Euroopa Liidu hiljuti vastu võetud autoriõiguste direktiivi mõistlikust istutamisest Eesti seadusesse sõltub tulevikus väga-väga palju - kas ja kuidas me oma kultuuripärandit kasutada saame ja tegelikult rakendame. Seda istutamist kureerib hetkel Justiitsminis-

teerium ja tähtaeg on lähedal – 2021. aasta suvi.

Suurte **digikogude teke** tõstab lauale ka teise teema: meie muuseumide, arhiivide ja andmebaaside inimjõud ei käi enam andmemassiividest üle. Digitud kultuurikild, mida pole korralikult kirjeldatud, ei ole kasutajale leitav ja on seega sisuliselt kasutu. Siin tahab Eesti appi võtta tehisintellektil põhinevad arvutiprogrammid, **maakeeli Kratid**, kes aitavad hiiglaslikke andmemahte sõeluda, klassifitseerida, kirjendada ja nendes olulisi seoseid luua.

Loovusõpe Eesti koolides on täna suures osas samasugune, nagu aastakümneid tagasi. Pole kahtlust, et laste käeliste oskuste arendamine on ülivajalik ja see peab jätkuma. Küll aga võiks mängida mõttega uue **digitaalse loovusõppe käivitamisest** Eesti haridussüsteemis, mis aitaks lastel mõista, et nutividinad pole vaid YouTube'i sisu vaatamiseks, vaid võimsad masinad omaenda loovuse rakendamiseks. Lapsed võiks juba koolis saada kätte harjumuse luua muusikat, graafilist- ja esemelist disaini, arvutimänge, elukeskkonna planeerimist, ja virtuaalmaailmade ehitamist digiseadmete abil, mis suuresti on koolides juba olemas või küllalt odavalt soetatavad, arvutiklassid, VR-prillid ning 3D-printerid.

Neil teemadel arutlemegi kriitiliselt ja kollegiaalselt Digikultuurialal, mida korraldavad koos partneritega Digikultuuriaasta 2020 korraldjad Rahvusraamatukogu, Eesti Filmi Instituut ja Muinsuskaitseamet.

Martin Adamsoo, 2020 digikultuuriaasta juht

REEDE, 14. AUGUST

12.00 **PISA parimad e-õppes. Eesti ja**

13.00 **Soome koolide eriolukorraga
kohanemise võrdlus**

Arutelu juhib Kalmar Kurs (Eesti Rahva Muuseumi avalike ja välissuhete juht, Haridus- ja Teadusministeeriumi välissuhete juhataja 2007-2018). Osalevad Olli-Pekka Heinonen (Soome Haridusameti peadirektor, endine haridusminister ja riigisekretär), Heli Aru-Chabilan (Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutuse (HITSA) juhatause liige 2017-2020, Haridus ja Noorteameti rahvusvahelistumise osakonna juhataja), Heddy Ring (Telia projektijuht). Korraldab Martin Adamsoo.

14.00 **Tilk ookeanis. Eesti muusika**

15.00 **suurtel platvormidel**

Arutelu juhib Martin Adamsoo (digikultuuriaasta juht, endine Eesti Filmi Sihtasutuse ja Eesti Digikeskuse juht). Osalevad Virgo Sillamaa (Music Estonia juht), Kaspar Koppel, Head of Local, Universal Music Baltic. Korraldab Martin Adamsoo.

16.00 **Nägemuspädevus muutumas**

17.00 **maailmas koos eriolukorra
õppetundidega**

Arutelu juhib Indrek Ibrus, TLÜ meediainnovatsiooni professor. Osalevad Mikk Rand (Eesti Filmi Instituudi digipädevuse arendaja, Kinobuss), Kristi Vinter-Nemvalts (haridusteadlane, TLÜ haridusteaduste instituudi endine direktor, haridus- ja teadusministeeriumi asekanstler üldhariduse alal). Korraldab Martin Adamsoo.

18.00 **Milleks ja kellele digiraamatud?**

19.00

Arutelu juhib Martin Adamsoo (digikultuuriaasta juht, endine Eesti Filmi Sihtasutuse ja Eesti Digikeskuse juht). Osalevad Aija Sakova (Eesti Kirjandusmuuseumi vanemeadur, Rahvusraamatukogu teadusnõukogu liige, autor), Janari Lage (Eesti digiraamatute keskus), Indrek Hargla (Eesti ulme- ja krimikirjanik ning stsenaarist), Tiina Kaalep (kirjastus Hea Lugu), Andre Kaibald (Apollo e-äriarendusjuht). Korraldab Martin Adamsoo.

LAUPÄEV, 15. AUGUST

10.00 **Netflix vs Jupiter – Eesti**

11.00 **televisiooni ja filmi
ellujäämisvõimalustest globaalses
digiilmas**

Arutelu juhib Indrek Ibrus (TLÜ meediainnovatsiooni professor). Osalevad Toomas Luhats (ERRi voogedastuskanali Jupiter juht), Jüri Pihel (telekanali Kidzone juht). Korraldab Martin Adamsoo.

12.00 **Kasutaja tahab tasuta, autor**

13.00 **tahab elada.**

Arutelu juhib Silvia Urgas (Intellektuaalomandi advokaat, kirjanik). Osalevad Kalev Rattus (Eesti Autorite Ühingu tegevdirektor), Märt Pöder (Wikimedia Eesti juhatause liige), Kärt Nemvalts (Justiitsministeeriumi intellektuaalomandi ja konkurentsiõiguse talituse nõunik), Maarja Nuut (muusik ja helilooja). Korraldab Martin Adamsoo.

14.00 **Tiigri turgutamine. Kuidas**

15.00 **õpetada lastele digitaalset
loovust?**

Arutelu juhib Martin Adamsoo (digikultuuriaasta juht, endine Eesti Filmi Sihtasutuse ja Eesti Digikeskuse juht). Osalevad Taavi Kotka (HK Unicorn Squad), Kristi Salum (HITSA Progetiigri programmijuht), Anzori Barkalaja, Tartu Ülikooli Haridusuenduskeskuse ja Viljandi Kultuuriakadeemia endine juht. Korraldab Martin Adamsoo.

16.00 **Lähme muuseumisse! Digitaalselt**

17.00 **või ilmsi?**

Arutelu juhib Kalmar Kurs (Kultuuriministeeriumi välissuhete osakonna juhataja). Osalevad Viljar Vissel (SA Virumaa Muuseumide juhatause liige), Pille Pruulmann-Vengerfeldt (Malmö Ülikooli professor), Kristi Paatsi (Kalamaja muuseumi juhataja), Siim Sikkut (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi side ja riigi infosüsteemide asekanstler), Mariann Raisma (TÜ muuseumi juht). Korraldab Martin Adamsoo.

You are fake news! - nii kuulutas 2017. aastal pressikonverentsil CNN uudisteportaali reporterite küsimustele vastuseks USA president Donald Trump. Meie infotarbimise harjumuste muutumine on toonud kaasa uue nähtuse leviku - infokorratuse, mille tunnuimaks sümptomiks valeuudiste levik. Kas tõde on päriselt surnud?

Yuval Noah Harari, tuntud Iisraeli ajaloolane ja autor nendib, et inimene on olnud aegade algusest liik, kelle võim ja ellujäämine on sõltunud muuhulgas ühiselt usutavate väljamõeldiste loomises ja nende uskumises. Aastal 2020 näeme, et inimesed on muutunud eriti agarateks loojateks kasutades ära edasiminekut digivaldkonnas ning infokorratus ei ole kuhugi kadunud vaid vastupidi, valeuudised tekkivad ning levivad kiiremini ja kaugemale, omades veelgi suuremat võimu kui varem.

Uuel ajastul oleme pidevalt ümbritsetud inforuumist, kus peame tegema kriitilisi valikuid selle osas, mida uskuda ja mida mitte. Briti fotograaf ja kunstnik Alison Jackson deklareerib: "Tõde on surnud. Mitte midagi, mida meile näidatakse, ei saa usaldada, miski pole autentne," ning loob maailmakuulsates töödes võltspilte kuulsustest, kasutades osavalt ära nende teisikuid ja puhast fototöötamise jõudu. Pead ajavad segi ka arengud tehnoloogias: 2019. aastal lõi OpenAI tehisintellekti, mis suudab läbi töötada 8 miljoni artikliga andmebaasi ning võtta omaks algtekstide sisu ja stiili. Mõtleme nüüd, kui see tööriist satuks valede inimeste kätte või hakkaks

düstoopiliselt oma elu elama?

Möödunud kevad oli ka Eesti inforuumis segaduse tekkimiseks eriti soodne aeg. Globaalse pandeemia ajal olid inimesed hirmul ja ärevil, oodates pingsalt igahommikusi uudiseid. Ühe müüdina hakkas 16. märtsil Eestis kulutulena levima jutt, et Tallinna linn pannakse lukku ja keelustatakse

Intensiivne lahing inforuumis tekitab hulga küsimus, mille üheskoos otsivad vastuseid Riigikantselei, Põhjalaade Ministrite Nõukogu esindus Eestis ja kommunikatsioonibüroo Milton New Nordics. Kutsume kõiki kriitiliselt kaasa mõtlema.

alkoholi müük. Nina-nipsu said aga need, kes kümneid pudeleid vägijooki varusid ning uudist jagasid. Mõistagi oli see *fake news* ja kinnitust leidis tõsiasi, et väärinfo on kerge levima just kriisiolukordades.

Selleks, et aru saada miks libauudised on tõeliselt ohtlikud ning kuidas need tekivad, peame ise õppima ennast kaitsma, vaadates üle oma käitumise ja mõtlemismustrid. Alahinnata ei maksa valeuudiste kavalust ning karta ei tuleks vilepuhujate paljastamist. Seejuures tuleb aga hoida sõnavabadust ja mitte tekitada tsensuuri. Mõistes, kuidas infokorratus nii meie endi kui ka teiste kaudu tekib ja levib, oskame seda paremini ära tunda ja takistada, saame allikakriitilisemateks ja analüüsivõimelisemateks.

REEDE, 14. AUGUST

12.00 Infokorratus – mis see on, miks
13.30 see ohtlik on ning mida sellega
ette võtta?

Osalevad Siim Kumpas (Riigikantsesei strateegilise kommunikatsiooni nõunik), Vivian Loonela (Euroopa Komisjoni roheleppe kõneisik (tbc)), Kirsti Narinen (endine Helsingi Hübridohtude oivakeskuse juht ja Soome Vabariigi suursaadik Eestis), Marju Himma-Kadakas (Tartu Ülikooli ajakirjandusuringute teadur ja Karlstadi Ülikooli järel doktor). Korraldab Riigikantsesei.

14.00 Väärarusaamad - kuidas need
15.30 tekivad ja miks nad nii visad on?

Arutelu juhib Eva-Maria Kangro, psühholoog ja muutuste nõustaja, Milton New Nordics. Osalevad Grete Arro (Tallinna Ülikool), Andero Uusberg (Tartu Ülikool), Leene Korp (Tartu Ülikool), Janno Järve (Rakendusuringute Keskus CentAR). Korraldab Tallinna Ülikool.

16.00 Koputajad, pealekaebajad ja
17.30 vilepuhujad

Arutelu juhib Carina Paju, Korruptsioonivaba Eesti tegevjuht. Osalevad Martin Laine (ajakirjanik, Ekspress Meedia), Mare Tannberg (Justiitsministeeriumi nõunik), Tõnis Sepp (Eesti Energia riskijuht), Anna Romberg (peakonsultant ja asutaja, Anchor Integrity / Anti-Corruption). Korraldab Nordic Council of Ministers' Office in Estonia.

18.00 Kuidas ohjata väärinfot, hoides
19.30 sõna vaba?

Arutelu juhib Dr. Paloma Krõõt Tupay, TÜ riigiõiguste lektor. Osalevad Kai Härmand (Justiitsministeeriumi õiguspoliitika asekanstler), Karmen Turk (Triniti vandeadvokaat), Martin Šmutov (Õhtulehe peatoimetaja). Korraldab Tartu Ülikool. Dr. Paloma Krõõt Tupay.

LAUPÄEV, 15. AUGUST

10.00 Töö ja töõjõud kriisiaegses
11.30 majanduses

Arutelu juhib Kalle Muuli. Osalevad Prof. Raul Eamets (Tartu Ülikool), Kai Realo (Eesti Tööandjate Keskkliit, Circle K), Helir-Valdor Seeder (Isamaa Erakond). Korraldab erakond Isamaa.

12.00 Rail Baltic - heade kavatsustega
13.30 sillutatud põrgutee läbi Eesti
metsade?

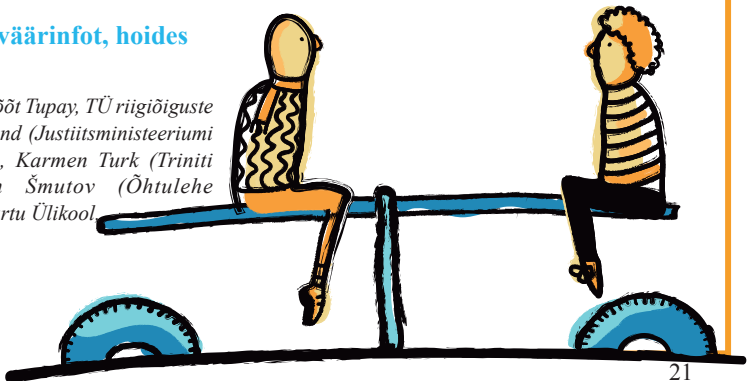
Arutelu juhib Joonas Laks. Osalevad Olev-Andres Tinn, Inga Raitar, Priit Humal. Korraldab erakond Rohelised.

14.00 Kellele seda maailmavaadet
15.30 tulevikus enam tarvis on?

Arutelu juhib Daniel Kõiv (Noor Eesti 200). Osalevad Marek Reinaas, Margot Roose, Kristina Kallas. Korraldab erakond Eesti 200.

16.00 Abielureferendum - päristeema
17.30 või asendustegevus?

Korraldab erakond Eesti SDE.

6 Festivaliklubi

Paide Vallimäe kõige keskmale alale püstitasime festivaliklubi, kus asjalikud arutelud vahelduvad muusika ning muude ettevõtmistega. Klubi on koht, kus nautida puhkehetke ning saada osa diskussioonidest, millest hiljem niikuinii kõik (festivalikülastajad) räägivad. Näiteks toimub klubis reede õhtul juba traditsiooniline erakondade esimeeste debatt.

Kõik reedese arutelud võtab oma veerand-tunnises “Päevakajas” talle omasel moel kokku **näitleja Henrik Kalmet**. Ta lubab seda teha vähemalt niisama tõsiselt kui Uku Toom.

Laupäeva avavad festivaliklubis Eestist valitud **Euroopa Parlamendi saadikud**. Seekordsel #MEParutelul keskendutakse Johannes Tralla eestvedamisel **Euroopa Liidu taaskäivitamise protsessi** pärast

keerulist koroonaeetapi. Sellele järgneb Vikerraadio saate “**Rahva teenrid**” avalik salvestus, kus vestlevad Mirko Ojakivi, Urmo Soonvald ja Meelis Mandel.

Festivali laupäevane finaali ehk viimane arutelu festivaliklubis keskendub teemale **vabadus**. Suurel teemal on ka väärilised tegijad: vabariigi president, õiguskantsler ning Riigikohtu esimees. **Kolme põhiseadusliku institutsiooni juhid arutlevad**, kuidas on meie vabadused 30 aastaga realiseerunud, millised vabadused veel ei toimi ning kas meid ähvardab oht kalduda end ise okupeerima ja oma vabadustest loobuma.

Muusikaline peasineja festivaliklubis on tuntud headuses **Vaiko Eplik ja Eliit**, aga üldist meeleolu annab Vallimäel **Philly Joe's** ning džässmuusika nii reede kui ka laupäeva õhtul. Ehk ongi džäss hea arutelukultuuri võrdpilt - pandlik ning kohanev erinevate perspektiivide ning käesoleva ajahetkega.

Tere tulemast!

REEDE, 14. AUGUST

20.00 **Erakonnaesimeeste debatt**

21.30 *Arutelu juhivad Marju Himma (Tartu Ülikooli ajakirjandusuuringute teadur), Taavi Eilat (ERRi ajakirjanik). Osalevad erakondade esimehed. Korraldab Arvamusfestival.*

21.30 **Henrik Kalmeti päevakaja**

21.45 *Osaleb Henrik Kalmet (Kinoteater).*

LAUPÄEV, 15. AUGUST

10.00 **Euroopa Liidu taaskäivitamine**

11.00 *Arutelu juhivad Johannes Tralla (ERR). Osalevad Eestist valitud Europarlamendi liikmed. Korraldab Arvamusfestival ja Euroopa Parlamendi Büroo Eestis.*

20.00 **Vabadustest**

21.30 *Osalevad Kersti Kaljulaid (Vabariigi President), Ülle Madise (õiguskantsler), Villu Kõve (Riigikohtu esimees). Korraldab Arvamusfestival.*

HEA ARUTELUTAVA

Oleme arutus
osalevate
inimeste suhtes
hinnanguvabad

Lahenduskeskus
-kriitika olgu lühike,
seejärel pakume
lahendusi

Tõestame,
mida
väidame

Austame
aega, arutelujuhti
ja kõiki teisi
osalejaid

Kuulame-
see on sama
oluline kui
kõnelemine

AITÄH!

Reageerime
mõtetele,
mitte isikule

ARVAMUSFESTIVALI KULTUURIPROGRAMM 2020

Neljapäev, 13. august

18.00 Arvamusfestivali avakontsert.
Mari Jürjens Paide keskväljakul

19.00 Film „252 päeva üksindus“
ja vestlusõhtu Uku Randmaaga Paide
Muusika- ja Teatrimajas. Pilet 4/3.50

19.00 „Saabumissümfoonia“. Tõnu
Kaljuste ja Tallinna Kammerorkester Paide
Püha Risti kirikus. Pilet 10.90/15.90

21.30 Hilisõhtune kontsert „Kohtumine
Keskteel“. Saksofonikvartett koosseisus
Rene Laur, Karl Tipp, Roland Mällo, Tanel
Koho, klaveril Kaur Pennert Paide Püha
Risti kirikus. Pilet 7/5

Reede, 14. august

11.00 Paide Teatri ja Von Krahli
Teatri avatud proov Paide Muusika- ja
Teatrimajas. Eelregistreerimisega

12.00 Orelipooltund Paide Püha Risti
kirikus

14.00 Orelipooltund Paide Püha Risti
kirikus

14.00 Ruuminihke töötuba Paide
Muusika- ja Teatrimajas

15.00 Paide Teatri ja Von Krahli
Teatri avatud proov Paide Muusika- ja
Teatrimajas. Eelregistreerimisega

15.00 Näituse „Kodukoha kompass“
avamine Järvamaa keskraamatukogus

18.00 Film „Süsteemi error“ ja
vestlusõhtu Paide Muusika- ja Teatrimajas

20.00 Ajakeskuse Wittenstein rännakud
Paide vanalinnas koos Ründo Mültisiga.
Kogunemine Vallitorni ees

21.30 Henrik Kalmeti päevakaja
festivaliklubis Vallimäel

21.30 Paide õhtused rattasõidud
Arvamusfestivali eri. Kogunemine
Vallimäe Veski tänava sissepääsu juures

22.00 Philly Joe's „All Stars live“
festivaliklubis Vallimäel

23.00 Ajakeskuse Wittenstein rännakud
Paide vanalinnas koos Ründo Mültisiga.
Kogunemine Vallitorni ees

Laupäev, 15. august

Näitused

11.00 Paide Teatri brunch Paide Muusika- ja Teatrimaja hoovis

12.00 Orelipooltund Paide Püha Risti kirikus

14.00 Ruuminihke töötuba Paide Muusika- ja Teatrimajas

18.00 Film „Maailma kõige õnnelikum mees“ ja vestlusõhtu. Paide Muusika- ja Teatrimajas. Pilet 4/3.50

22.00 Vaiko Eplik ja Eliit festivaliklubis Vallimäel

23.30 Philly Joe's „All Stars live“ festivaliklubis Vallimäel

Jari Matsi ja **Judith Partsi** installatsioon „Ruuminihe“ Tallinna tn 34. Avatud K, N kell 18.00–22.00 ja R, L kell 18.00–00.00

„**Kodukoha kompass**“ Järvamaa Keskraamatukogus. Avamine R kell 15.00

„**Sinu, minu, meie riik**“ Põhiseadus 100 alal

Ingmar Muusikuse fotonäitus Lennart Merist Paide Muusika- ja Teatrimajas

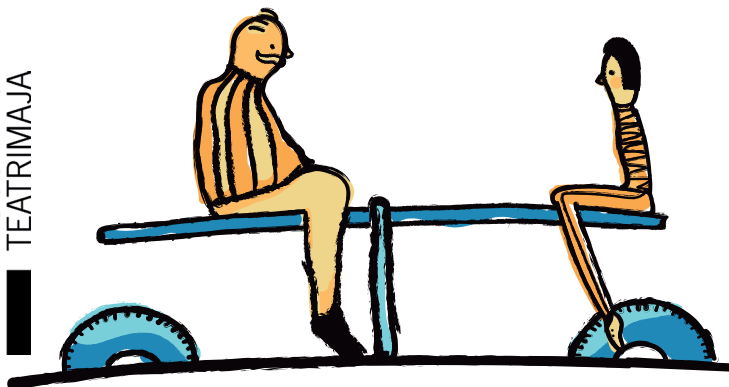
Reelika Holtsmeieri akrüülmaalinäitus „Seni, kuni ma tulen maa peale tagasi, ma...“ Paide Muusika- ja Teatrimajas

Birgit Pikkori näitus „Linnulennul“ Paide Muusika- ja Teatrimajas

Paide Teatri audiorännak „**Labürint**“ otsi üles Fientast ja mine linna peale rändama.

Kõik sündmused, kus ei ole märgitud piletihinda, on TASUTA.

PA MT
PAIDE
MUUSIKA- JA
TEATRIMAJA

www.arvamusfestival.ee/kultuur

DEMOKRAATIA TRENN

Demokraatiat loovad erinevad inimesed. On oluline püüda näha maailma läbi kellegi teise silmade.

Demokraatia tähendab lahenduste otsimist. Kuula, mõtle ning küsi.

Demokraatia tähendab erinevaid teid ja võimalusi. On oluline teada, mille eest seisad ja miks.

Demokraatias vaidlustatakse arvamusi. Julge osaleda aruteludes!

Demokraatias ei olda alati ühel nõul. Jää eriarvamusele ilma viha ja valuta.

Demokraatias ei pea üksteisega täielikult nõustuma. Vali oma võitlusi.

Demokraatias on vaja teisi tegutsema tõmmata. Räägi hingest, et puudutada südameid.

Demokraatias on vaja julgust, et öelda välja enda seisukoht, kaitsta oma väärtusi ning leida kaaslastega ühine keel.

Demokraatias on võimalik tulemusi saavutada. Hakka aga pihta!

14. ja 15. augustil kell **19.00** Festivaliklubis.

Euroopa Liidu taaskäivitamine

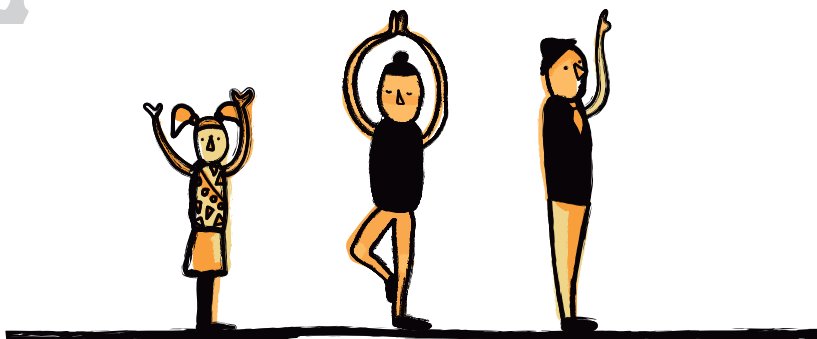
15. augustil kell 10⁰⁰-11⁰⁰ Festivaliklubis

Arutelu Eestist valitud Euroopa Parlamendi liikmetega

Juhib Johannes Tralla (ERR)

ALA KAART

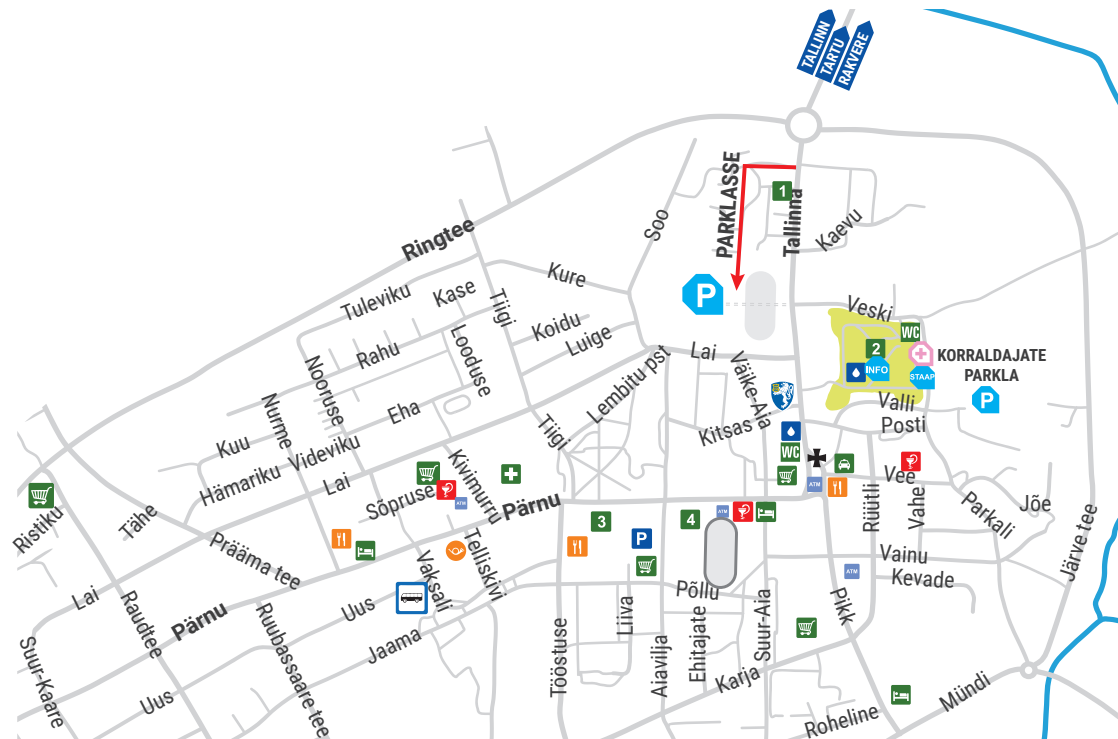

- 1 Põhiseadus 100
- 2 Eesti 2035
- 3 Võrdne kohtlemine
- 4 Teadusala
- 5 Digitarkus
- 6 Festivaliklubi
- 7 Infokorras R / Erakonnad L
- 8 Digikultuuriala
- R/E Rahvaalgatus ja EDASI^{SM}

- 1 Philly Joe's
- 2 Elujanu (vegan)
- 3 Marta Pagar
- 4 Köömen
- Panditagastuspunkt
- 6 Redisfood
- 7 Türi Pritsumehed
- 8 Öku
- 9 Reval kondiiter
- 10 Kirna kohvik
- 11 Kohvikäru
- 12 Wittensteini suvekohvik
- 13 Nohik
- 14 Treeger
- 15 Vesinurga kodukohvik
- Joogivesi
- Esmaabi
- Staap

Arvamusest
algatuseni aitab
Rahvaalgatus.ee

 Arvamusfestivali parkla

 Staap

 Info

 Esmaabi

 1 Järvamaa Kutsehariduskeskus, Tallinna 46

 2 Paide vallitorn

 3 Paide Muusika- ja Teatrimaja, Pärnu 18

 4 E-Piim Spordihall, Aiavilja 1

 Järvamaa Haigla, Tiigi 8

 Majutus

 Takso

 Pood

 Toit

 Apteek

 Kirik

 Pangautomaat

 Joogivesi

COVID-19

Püsime terved!

Kaitse end koroonaviiruse
eest, oht pole kadunud.

Hoia
distanti

Järgi
hügieeni

Haigena
püsi kodus

Vaata kõiki Vabariigi Valituse juhiseid koroonaviiruse tõrjumiseks:

kriis.ee

1247

Festivalile annavad hoogu ja arutelualasid toetavad

Avatud Eesti Fond
Open Estonia Foundation

LINN SÚDAMES

Island Liechtenstein Norway
Active citizens fund

JUSTIITSMINISTEERIUM

JÄRVAMAA
OMAVALLITSUSTE
LIIT

Põhijamaade Ministrite
Nõukogu esindus Eestis

KÜSK Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

RIIGIKANTSELEI

Euroopa Parlament
Büroo Eestis

Euroopa Liit
Euroopa struktuuri-
ja investeesimisfondid

Eesti
tuleviku heaks

Eesti 2035

EESTI KULTUURKAPITAL

Euroopa
Komisjon

DIGIKULTUURIAASTA 2020

Arutelukultuuri aitavad arendada

SpeakSmart

Eesti Väitlusselts

Festivali head sõbrad

Eesti Pagar

PRINTWELL

S. PELLEGRINO

